

DMITRI S. MEREJKOVSKI

MOARTEA ZEILOR

Romanul lui Iulian Apostatul

Traducere din limba franceză:

Meliné Poladian Ghenea

Introducere:

Alexandru Barnea

I

La douăzeci de stadii depărtare de Cezareea Cappadociei, din povârnișurile împădurite ale muntelui Argos țășnea chiar lângă drumul roman un izvor termal renumit pentru puterea sa tămăduitoare. O placă de granit, împodobită cu sculpturi grosolane și cu o inscripție grecească, dovedea că izvorul acesta fusese închinat cândva fraților Dioscuri – Castor și Pollux – ceea ce nu împiedica pe nimeni să considere imaginea a acestor semizeii păgâni rămasă intactă drept întruchiparea sfinților Cosma și Damian.

În partea cealaltă a drumului, în dreptul izvorului sfânt, se afla o cârciumioară cu acoperișul de paie, ce se continua cu un grajd murdar și cu un coteț în care mișunau găini și găște. Din această cârciumioară, pe care o ținea istețul armean Syrax, se puteau obține brânză de capră, pâine neagră, miere, ulei de măsline și un vinișor cam aspru, produs al viilor de prin partea locului.

Cârciuma era despărțită în două printr-un perete: o parte era destinată oamenilor de rând, iar cealaltă oaspeților mai de vază. De tavanul înnegrit atârnavu hălci de carne afumată și smocuri de ierburi aromatate de la munte, ca o dovadă că Fortunata, nevasta lui Syrax, era o excelentă gospodină; ceea ce nu acoperea însă nicidecum proasta reputație a casei.

Călătorii cinstiți nu îndrăzneau să înnopteze acolo, gândindu-se la povestirile care circulau pe seama lucrurilor tenebroase ce se urzeau în această colibă; Syrax însă, priceput la intrigi și la alegerea oamenilor cărora să le strecoare obolul, nu se sinchisea deloc de acestea.

Peretele era alcătuit din două colonete subțiri, între care atârna, în chip de ușă, o hlamidă veche și decolorată a Fortunatei. Cu naiva lor pretenție de stil doric, colonetele constituiau fala lui Syrax și singurul lux al tavernei. Fuseseră cândva aurite, dar se umpluseră de mult de crăpături și se coșcoviseră.

Cât despre stofa hlamidei, ce fusese odinioară de un violet aprins, ajuns acum albastru murdar, era garnisită cu o mulțime de cârpituri și pete, provenind de la toate mesele de dimineață, de prânz și de seară care-i aminteau harnicei Fortunata de lustrul celor două căsnicii.

În partea curată a odăii, pe singurul pat de odihnă care exista acolo, și acela plin de rupturi, se întinsese din spatele mesei pe care erau puse cupele tribunul roman Marcus Scuda, din cohorta a IX-a a legiunii a XVI-a. Era un provincial cu pretenții de eleganță, una dintre acele figuri la a căror vedere sclavele cele mândre și curtezanele de mâna a doua strigau, cu sinceră admirație: „Ce bărbat frumos!”.

La picioarele tribunului se ghemuise, într-o poziție incomodă dar respectuoasă, un roșcovan pântecos, cu țeasta goală și părul rar și cenușiu adus către tâmpile; era centurionul Publius Aquila, din centuria a VIII-a; ceva mai departe, doisprezece legionari, întinși pe podea, jucau arșice.

– Pe Hercule, strigă Scuda, aș prefera să fiu ultimul om la Constantinopol, decât primul în gaura aceasta de șoareci! Asta-i viață, Publius? Răspunde-mi sincer! Ce viață-i asta?... Să știi că nu te mai așteaptă nimic în viitor, în afară de cazarmă și de tabără... Să fii nevoit să putrezești în mocirla asta împutită, fără să vezi măcar lumea!

– Da, îl aprobă Publius. Se poate spune că prea veselă nu este viața pe-aici; dar, totuși, e atâta liniște!

Pe bătrânul centurion îl preocupau arșicele. Partida pe care o jucau legionarii era interesantă. Făcându-se că ascultă vorbăria superiorului său, după părerea sa – cam bogată, trăgea cu coada ochiului la jocul soldaților și se gândea: „Dacă roșcovanul ochește bine, va câștiga sigur”.

Publius îl întrebă totuși, de formă, pe Scuda, ca și cum l-ar fi interesat problema:

– De ce-ai stârnit mânia prefectului Helvidius?

– Din pricina unei femei, prietene; din pricina unei femei...

Și luându-l sincer gura pe dinainte, Marcus Scuda mărturisi misterios la urechea centurionului că prefectul – „șapul ăla bătrân de Helvidius” – fusese gelos pe el, din pricina deosebitelor favoruri pe care i le acordase o curtezană libiană.

Scuda urmărea să redobândească bunăvoința prefectului, făcându-i un oarecare serviciu important. Își fixă astfel planul.

Nu departe de Cezareea, în fortăreața Macellum, trăiau Iulian și Gallus, veri ai împăratului domnitor Constanțiu, nepoți ai lui Constantin cel Mare și ultimi urmași ai nefericitei familii Flavia.

Temându-se de rivali, la urcarea sa pe tron, Constanțiu își ucisese unchiul – pe Iulius Constanțiu, tatăl lui Iulian și al lui Gallus și fratele lui Constantin. Iulian și Gallus fuseseră însă cruțați și închiși în castelul singuratic Macellum, unde trăiau sub stăpânirea veșnicei amenințări a morții. În culmea descumpănirii, știind cât de mult îi ura noul împărat pe cei doi orfani care-i aminteau de crimă, Helvidius, prefectul de Cezareea, voia să afle dorința stăpânului său, temându-se totodată de ea.

Iscusitul tribun Scuda, care urmărea o cale de a-și face un rost la Curte, înțelese din vorbele superiorului său că acesta nu îndrăznește să-și asume o răspundere atât de grea și tremura la gândul că zvonul despre intenția de a fugi a moștenitorilor lui Constantin să nu se transforme cumva în faptă. Scuda hotărî atunci să vină la Macellum, să-i aresteze pe prizonieri și să-i aducă, conduși de legionarii săi, la Cezareea, gândind că nu avea niciun motiv să se teamă de cei doi orfani nevârstnici, părăsiți de toți și detestați de împărat.

Nădăjduia ca, prin această ispravă de mare preț, să redobândească favoarea prefectului Helvidius, pe care o pierduse din pricina roșcovaiei libiene.

Fiind fricos la culme, nu-i mărturisi însă lui Publius decât o parte din planurile sale.

– Ce ai să faci atunci, Scuda? Ai primit instrucțiuni de la Constantinopol?

– N-am primit nimic și nici nu știe careva ceva. Dar vezi că umblă zvonurile; speranțele ies la iveală, se aruncă vorbe în doi peri, amenințări, aluzii, taine, mistere fără sfârșit! Primul neghiob care apare ar fi în stare să execute ceea ce i s-a spus. N-are altceva de făcut decât să ghicească voința negrăită a stăpânului. Țasta-i lucrul cel mai mărunț, care aduce după sine răsplata. Trebuie să vedem, să căutăm, să încercăm. Important este să fii expeditiv și să ai curaj, după ce te-ai pus sub ocrotirea sfântului semn al crucii! Îmi pun nădejdea în tine, Publius. S-ar putea ca, în curând, să bem la Curte, eu și cu tine, un vin mai bun decât ăsta.

Prin mica fereastră cu zăbrele se strecura lumina tulbure a unui apus mohorât. Ploua monoton. Un simplu perete de lut crăpat despărțea încăperea de grajd. Se simțea mirosul iute de bălegar; se auzeau cotcodăcitul găinilor, piuitul subțire al puilor și grohăitul porcilor. Zgomotul curgerii ritmice a unui lichid te ducea cu gândul la mulgerea vacii de către gospodină. Soldații se certau cu voce joasă, tocmindu-se pentru bani. Lipit de podea, un purcel își strecurase căpățâna grasă și trandafirie prin rețeaua de stuf unsă cu un strat subțire de humă; nu putea să-și scoată râțul, care se prinsese printre despărțiturile prea mici ale împletiturii, și scâncea dureros.

Publius gândi:

„Pe Jupiter! Ne aflăm mai degrabă într-o ogradă cu orătănii, decât la Curtea împăratului!”

Grijile îl părăsiseră. După valul de flecăreală, tribunul începuse să cadă în tristețe. Privi prin fereastră cerul cenușiu care se dizolva în apă, apoi botul tâmp al purcelului, drojdia groasă de la vin rămasă în cupe, legionarii murdari, și simți cum îl cuprinde furia.

Lovi cu pumnul în masa care se clătină pe picioarele ei șchioape.

– Hei, Syrax, ticălosule! Vânzător al lui Hristos! Vino-ncoace!

Cârciumarul veni în grabă. Avea părul și barba încrețite în inele mărunte, negre ca abanosul și cu reflexe albastrii, ceea ce o făcea pe Fortunata să spună, în accesele ei de tandrețe conjugală, că barba lui Syrax semăna cu un ciorchine de struguri de Samos. Ochii îi erau de

asemenea negri și deosebit de lucioși, iar zâmbetul mieros nu-i părăsea buzele purpurii. Semăna cu o caricatură a lui Dionysos și părea să fie, sub toate aspectele, negru și lipicios. Ca răspuns la furia lui Scuda, cârciumarul se jură pe Moise și pe Deidamis, pe Hristos și pe Hercule că vinul său era excelent; tribunul nu se lăsă totuși și declară că știa casa în care fusese asasinat de curând Glabirion, negustorul cel bogat din Pamfilum, și că-l va denunța pe Syrax la cine trebuie. Cuprins de spaimă, cârciumarul se repezi în pivniță și, cu un zâmbet triumfător, aduse o butelcă ciudată, groasă, cu baza turtită și gâtul subțire, acoperită în întregime de mușchi care părea încărunțit de bătrânețe. Prin stratul de mucegai se deslușea pe ici pe colo sticla, care nu mai era străvezie, ci irizată, iar pe eticheta de chiparos legată de gât se puteau descifra inițialele de la *Anthosmium* și, sub ele, *Annorum centum*.

Syrax garanta că vinul acela număra, încă din vremea împăratului Dioclețian, peste o sută de ani.

– Vin negru? întrebă Publius, respectuos.

– Ca smoala, și parfumat ca ambrozia... Hei, Fortunata! Pentru vinul acesta trebuie niște cupe ușoare de vară, cupe de cristal. Și mai adu-ne de la ghețarie niște zăpadă cât se poate de albă!

Fortunata aduse două cupe. Obrajii îi străluceau de sănătate, cu pielea de un alb mat, ca al unei creme grase emanând, toată, prospețimea vieții romane, a laptelui și a bălegarului.

Cârciumarul își contemplă cu drag butelca, ba o mai și sărută pe gât, și-i scoase cu toată atenția pecetea de ceară. Vinul se prelinse gros, negru, parfumat, topind zăpada, întunecând treptat cristalul cupelor și aburindu-l la atingerea sa rece.

Atunci Scuda, care se pretindea un erudit (era în stare să-l confunde pe Hercule cu Hecate), rosti plin de mândrie singurul vers de care-și aducea aminte din Marțial:

– *Candida nigrescant vetulo crystallla Falerno!*

– Aveți răbdare. Vine ceva și mai bun.

Syrax băgă mâna în buzunar, scoase un flacon mic de onix și, cu un zâmbet senzual, turnă în vin o picătură din prețioasa cinnamomă